

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-111>

УДК 336.1:336.2:338

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ У СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF CORPORATE INCOME TAXATION IN THE BUDGET REVENUE GENERATION SYSTEM

Рязанцев Дмитро Сергійович

аспірант,

Державний торговельно-економічний університет

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-6391-9022>**Riazantsev Dmytro**

State University of Trade and Economics

У статті узагальнено теоретико-методологічні засади оподаткування прибутку підприємств як складової системи формування доходів бюджету, проаналізовано сучасні підходи до оподаткування прибутку, та вплив податку на прибуток підприємств на наповнення державного та місцевих бюджетів в Україні, розглянуто напрями удосконалення механізму оподаткування прибутку підприємств з метою підвищення ефективності системи формування доходів бюджетів. Наведено висновки, що реформування системи прибуткового оподаткування в Україні не принесло позитивних результатів в частині активізації діяльності підприємств, а зниження ставок податку (наприклад, стандартна ставка податку змінювалася наступним чином: 1992 рік – 30%, 2004 рік – 25%, 2015 рік – 18%) виявилось недостатніми для посилення стимулюючого впливу на зростання економічної активності суб'єктів господарювання, на виведення із тіні господарської діяльності та обсяги податкових надходжень до бюджету. В Україні продовжують застосовуватися недостатньо ефективні податкові пільги з податку на прибуток (всього в 2022 році діяло 69 пільг з податку на прибуток підприємств, пільг зі сплати ПДВ – 120, зі сплати акцизного податку – 35), які не виконують своїх функцій, а, навпаки, пільгами досить часто платники зловживають, що призводить до суттєвих втрат надходжень до державного та місцевих бюджетів.

Ключові слова: податок на прибуток підприємств, податкові надходження, бюджет, державний бюджет, місцеві бюджети.

The article summarizes the theoretical and methodological principles of corporate income taxation as a component of the budget revenue formation system, analyzes modern approaches to corporate income taxation, and the impact of corporate income tax on the filling of state and local budgets in Ukraine, and considers directions for improving the corporate income taxation mechanism to increase the efficiency of the budget revenue formation system. The conclusion is drawn that the reform of the corporate income tax system in Ukraine did not bring positive results in terms of activating the activities of enterprises. The reduction of tax rates (for example, the standard tax rate changed as follows: 1992 – 30%, 2004 – 25%, 2015 – 18%) turned out to be insufficient to strengthen the stimulating effect on the growth of economic activity of business entities, on the withdrawal of economic activity from the shadow economy (according to the Ministry of Economy of Ukraine, the level of the shadow economy from 2015 (38%) to 2021 decreased insignificantly – to 31%). Also, ineffective tax benefits from income tax continue to be applied in Ukraine (in total, 69 corporate income tax benefits were in effect in 2022, 120 VAT benefits, and 35 excise tax benefits), which do not fulfill their functions, but on the contrary, taxpayers often abuse the benefits, which leads to significant losses of budget revenues (for example, according to the results of the consolidated reports of the State Tax Service "On Tax Benefits That Are Losses of Budget Revenues", the amount of state budget losses from the use of tax benefits by taxpayers in 2022 amounted to 76.3 billion hryvnias. Of these, corporate income tax benefits led to a shortfall in revenues of 1.2 billion hryvnias). Despite the loss of significant amounts of budget revenues due to the use of benefits, the corresponding impact of the tax on the activities of business entities has not been fully realized, and the domestic profit taxation mechanism does not stimulate expanded reproduction and economic growth in the necessary directions for the country. Even though the domestic practice of taxation of corporate profits over the years of Ukraine's independence has changed, significant imbalances still exist in the internal structure of the corporate profit taxation mechanism, the elimination of which remains necessary and requires appropriate improvement.

Keywords: corporate income tax, tax revenues, budget, state budget, local budgets.

Постановка проблеми. Податок на прибуток підприємств є важливою складовою податкових систем розвинених країн світу та країн з трансформаційною економікою. База оподаткування податком – прибуток від господарської діяльності юридичних осіб – частково перерозподіляється до державного та місцевих бюджетів (в 2024 році податок на прибуток державних підприємств 100% надійшов до державного бюджету, комунальних підприємств 100% – до місцевих бюджетів, приватних підприємств – 90% до державного бюджету, 10% до місцевих бюджетів). В структурі податкових надходжень до Зведеного бюджету України податок на прибуток підприємств має невисоку питому вагу, яка до 2022 року мала тенденцію нестійкого зростання. Зростання частки податку на прибуток підприємств у структурі податкових надходжень Зведеного бюджету України відбулося в 2016 році, коли показник збільшився з 6,8% в 2015 році до 8,1% в 2016 році. Зростання обсягів надходжень також відбулося в 2019 році – до 11,0%, порівняно з 8,2% податкових надходжень в 2018 році. У 2021 році показник досяг свого максимального, з 2015 року, значення – 11,3%. Загалом, податок на прибуток підприємств в Україні має важливе значення у системі публічних фінансів, і за часткою в структурі податкових надходжень, наприклад, в 2022 році (9,7%) поступався лише податку на додану вартість – 34,8% та податку на доходи фізичних осіб – 31,3%. В 2024 році (станом на листопад 2024 року) році частка податку на прибуток підприємств становила в структурі податкових надходжень Зведеного бюджету України становила 14,66% [1]. Загалом, незважаючи, що вітчизняна практика оподаткування прибутку підприємств за роки незалежності України зазнавала змін, у внутрішній структурі механізму оподаткування прибутку підприємств все ще мають місце значні диспропорції, усунення яких залишається необхідним та потребує відповідного удосконалення. Поряд із необхідністю впровадження нових підходів у податковому адмініструванні, в Україні залишається проблема імплементації в національну податкову систему нових методів контролю за формуванням податкових зобов'язань та питання удосконалення механізмів податкового контролю, зокрема таких, що направлені на підвищення ефективності контролю за трансфертним ціноутворенням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фіскальної функції податків дослі-

джували вітчизняні вчені Чугунов І. Я. [2], Канєва Т. В. [3], Сідельнікова Л. П. [4], Козарезенко Л. В. [5]. Значення податку на прибуток підприємств в формуванні бюджету держави досліджено та узагальнено в працях Нікітішина А. О. [6], Хорошилової І. О. [7]. Теоретичні аспекти податку на прибуток підприємств як облікової категорії досліджено в статті Болдовської К. П. [8]. Факторний аналіз надходжень податку на прибуток у регіональний бюджет представлено у праці Параниці Н. В. [9]. У праці Коровія В. В. [10] податок на прибуток підприємств досліджено як складову доходів місцевих бюджетів. Разом з тим, подальші трансформаційні перетворення, пов'язані із вступом України до Європейського Союзу, потребують формування такої системи оподаткування прибутку підприємств, яка б більшою мірою відповідала сучасним принципам оподаткування, європейським тенденціям, враховувала виклики і загрози глобалізації, а також необхідність відновлення фіскальної функції податку на прибуток підприємств в умовах кризових трансформаційних процесів в Україні. Вирішення цих проблем визначає актуальність статті, її зміст та мету.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є розкриття теоретико-методологічних засад оподаткування прибутку підприємств як складової системи формування доходів бюджету, аналіз сучасних підходів до оподаткування прибутку, визначення їх впливу на наповнення бюджетів різних рівнів, а також формування пропозицій щодо напрямів удосконалення механізму оподаткування прибутку підприємств з метою підвищення ефективності системи формування доходів бюджетів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Податок на прибуток підприємств в Україні зазнавав значних змін з моменту здобуття Незалежності у 1991 році, ставки податку та об'єкти оподаткування коригувалися відповідно до економічних умов, стратегій фіскальної політики та потреб стимулювання економічного розвитку. Для прикладу, 1991 року стандартна ставка податку на прибуток була встановлена на рівні 35%, в 1992–1997 роках ставки податку на прибуток підприємств змінювалися та коливалися від 18% до 30%. В 1997–2004 роках ставка податку залишалася на рівні 30%, а в 2004 році і до 2010 року стандартна ставка була зафіксована на рівні 25%. З прийняттям Податкового кодексу України була реалізована поступова лібералізація,

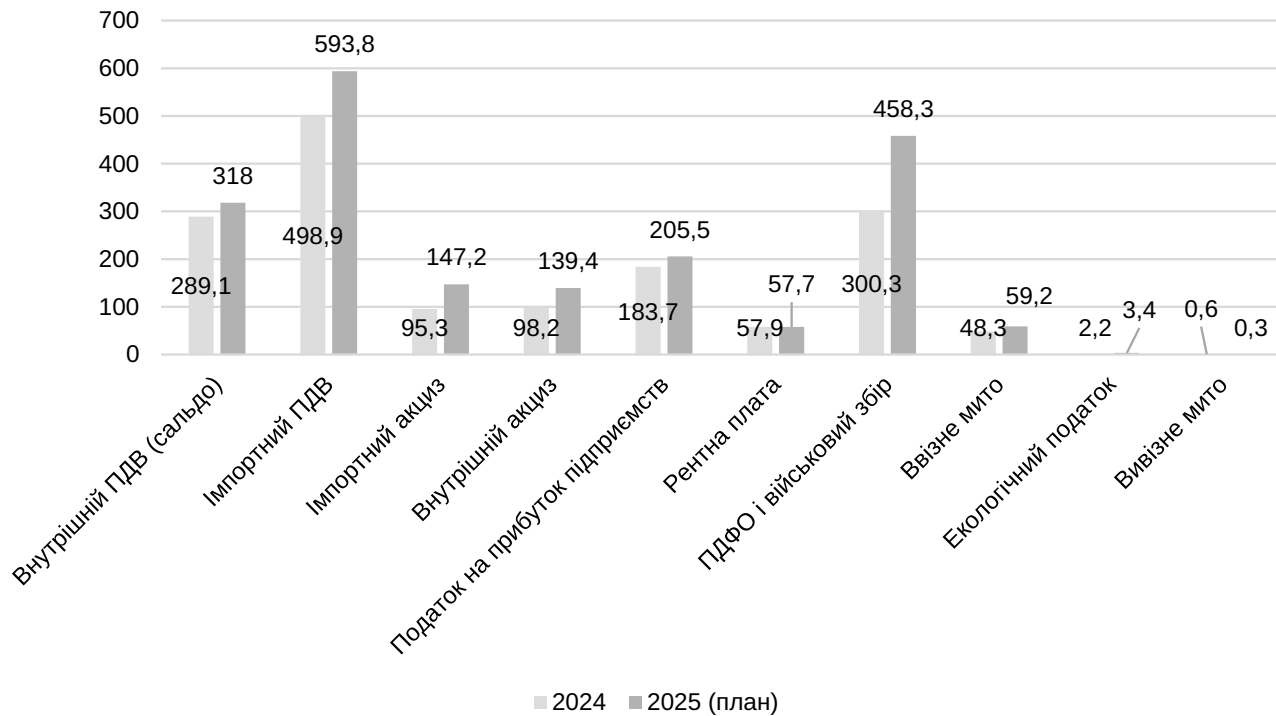
а саме: в 2011 році ставка податку становила 23%, в 2012 році ставка податку знижена до 21%, в 2013 році ставка знижена до 19%, в 2014 році: Планувалося подальше зниження до 16%, проте було встановлено стабільну ставку на рівні 18%, яка діяла до 2024 року. З 1 січня 2025 року базову ставку для фінансових установ (окрім страховиків) підвищено до 25%. Загалом, еволюція податку на прибуток підприємств в Україні демонструє спроби держави адаптувати фіскальну систему до економічних змін. Зниження ставок у різні періоди свідчить про прагнення зменшити податкове навантаження на бізнес, сприяти інвестиціям та підтримати економічне зростання. Стандартна ставка податку на прибуток підприємств в розмірі 18%, що діяла з 2014 року, забезпечувала передбачуваність для платників податків, хоча спеціальні режими оподаткування та податкові пільги значно впливали на ефективну ставку оподаткування для окремих підприємств.

Зміна ставки податку на прибуток підприємств у 2025 році для окремих секторів відображає прагнення до гнучкішого регулювання залежно від виду діяльності платника податків та підвищення ефективності фіскальної функції прибуткового оподаткування в Україні, збільшення обсягів надходжень податку на прибуток підприємств до Державного бюджету України а також до місцевих бюджетів. Зокрема, доходи в проекті бюджету на 2025 рік сформовані з урахуванням положень «ресурсного» законопроекту № 11416-д від 30.08.2024 року [11], ухваленого Верховною Радою України у першому читанні. Даний законопроект передбачає суттєві зміни в оподаткуванні: збільшення ставки військового збору з 1,5% до 5%, поширення його на фізичних осіб-підприємців що працюють на спрощеній системі оподаткування, підвищення ставки податку на прибуток фінансових установ до 25%, а для банків – до 50% за 2024 рік. Також планується введення авансових платежів для компаній, що займаються роздрібною торгівлею нафтопродуктами. Очікується, що ці заходи забезпечать додаткові 126,7 млрд грн податкових надходжень у 2025 році [12]. В 2025 році податкові надходження, в середньому, 50% загального обсягу видатків державного бюджету, що перевищує показники 2024 року та значно вище, ніж у 2022 році і 2023 році (35,1% і 30% відповідно). Це свідчить про розуміння важливості та значення власних джерел доходів держави на тлі скорочення очікуваної зовніш-

ньої фінансової допомоги. Загалом державний бюджет на 2025 рік розраховує профінансувати 57,5% видатків за рахунок внутрішніх ресурсів, включаючи податкові та неподаткові надходження, операції з капіталом, трансферти й чисті внутрішні запозичення. Для порівняння, у плані на 2024 рік цей показник становив 55,7%. Значну частку фінансування забезпечать внутрішні запозичення, які мають досягти 579,2 млрд грн, що на 10,1% більше порівняно з 2024 роком. Крім того, у 2025 році очікується отримання грантів на суму 87,6 млрд грн, із яких 72,9 млрд грн – кошти програми Ukraine Facility, а 14,7 млрд грн надійдуть від інших міжнародних партнерів України [13].

На рисунку 1 представлено заплановані показники податкових податків до Державного бюджету України в 2025 році та їх фактичне значення в 2024 році.

Згідно даних рисунку 1, планові надходження податку на доходи фізичних осіб та військового збору у 2025 році становитимуть 458,3 млрд грн, що на 152,6% перевищує показник 2024 року. Таке зростання пов'язане з можливими змінами у механізмі справляння військового збору, зокрема підвищенням ставки з 1,5% до 5% та обов'язковим впровадженням сплати збору для фізичних осіб-підприємців, що працюють на спрощеній системі оподаткування. Надходження податку на додану вартість (внутрішнього та імпортного) прогнозуються на рівні 911,8 млрд грн, що на 15,7% більше порівняно з планом 2024 року. Основними факторами такого зростання є прогнозована інфляція на рівні 9,7%, збільшення імпорту на 3,7%, зростання споживчих витрат та девальвація національної валюти. Надходження акцизного податку (внутрішнього та імпортного) прогнозуються на рівні 286,6 млрд грн, що на 48,1% перевищує планові показники 2024 року. Основні фактори зростання – підвищення ставок акцизу на пальне з 1 вересня 2024 року та збільшення ставок на тютюнові вироби з 1 жовтня 2024 року. У 2025 році 25% акцизу на пальне та транспортні засоби (39,3 млрд грн) буде спрямовано до Державного дорожнього фонду у складі спеціального фонду Державного бюджету України, тоді як у 2024 році 100% надходжень акцизного податку акумулювалися в до загальному фонді. Надходження податку на прибуток підприємств в 2025 році передбачені в розмірі 205,5 млрд грн, що на 11,9% більше порівняно з 2024 роком. Зростання обсягів надходжень обумовлено підви-

Рис. 1. Податкові надходження до Державного бюджету України в 2024–2025 році, млрд грн
 Джерело: складено автором за даними [13; 14]

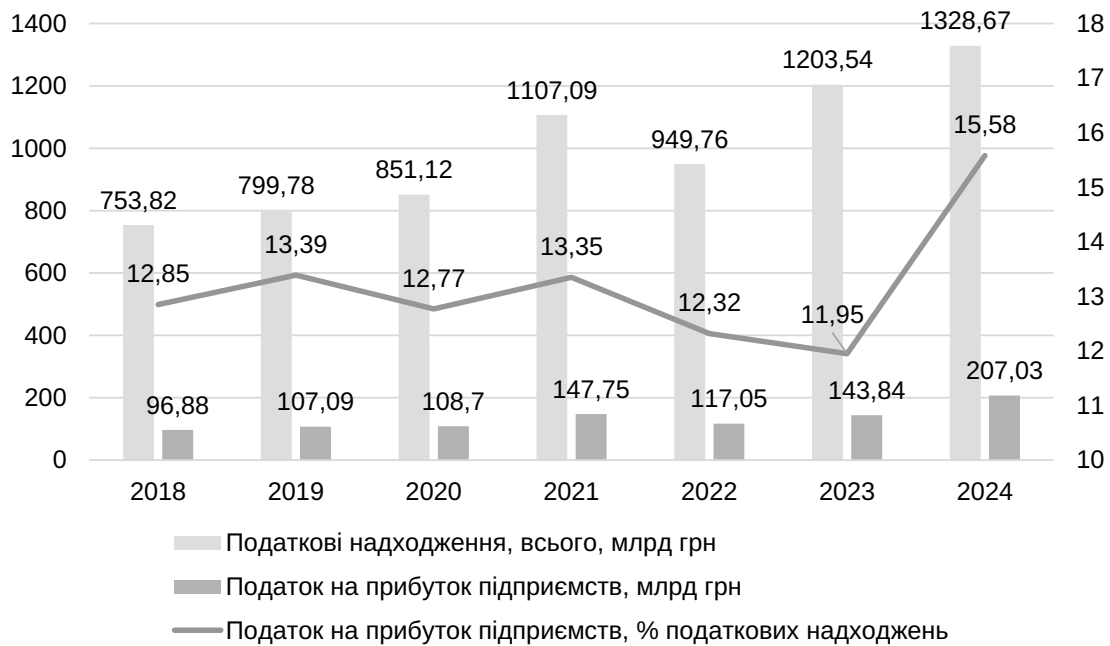
щенням ставки податку до 25% для фінансових установ та підвищенням ставки податку на прибуток банківських установ в 2024 році на рівні 50% [12].

Разом із відновленням позитивної динаміки податкових надходжень до Державного бюджету України, в 2025 році втрати бюджету через податкові пільги мають негативні показники і плануються на рівні 154,7 млрд грн. Це на 33,1% більше порівняно з фактичними втратами 2023 року, на 6,6% більше очікуваних втрат у 2024 році та на 38,9% більше прогнозованих втрат, закладених у проєкт бюджету на 2024 рік (94,5 млрд грн). Понад половину податкових пільг спрямовано на потреби сфери оборони (55,7%). Найбільші втрати традиційно спричиняють пільги з ПДВ – 131,7 млрд грн, що на 49,4% більше фактичних втрат 2023 року та на 9,3% більше очікуваних у 2024 році. Основними сферами застосування відповідних пільг є постачання продукції оборонного призначення – 86,1 млрд грн; охорона здоров'я – 28,7 млрд грн; освіта і культура – 8,5 млрд грн; будівництво житла – 2,4 млрд грн; перевезення пасажирів міським транспортом – 1,1 млрд грн; постачання інвестиційного золота – 0,9 млрд грн. Втрати від пільг із податку на майно становлять 20,6 млрд грн, що відповідає рівню 2024 року

та на 9% менше, ніж у 2023 році. Відповідно дані кошти недоотримають місцеві бюджети. Пільги з податку на прибуток підприємств призведуть до втрат у розмірі 1,4 млрд грн, що на 72,7% менше, ніж у 2023 році, та на 55,1% менше порівняно з очікуваними втратами у 2024 році [12].

Податок на прибуток підприємств є прямим податком, що підприємства сплачують з прибутку, отриманого від реалізації продукції (робіт, послуг), нематеріальних активів, основних фондів, валютних цінностей, цінних паперів та інших видів фінансово-матеріальних цінностей, із прибутку від орендних операцій, роялті та від позареалізаційних операцій. Податок на прибуток підприємств належить до загальнодержавних податків та зборів і є одним із бюджетоутворюючих податків, як і податок на додану вартість та податок на доходи фізичних осіб. На рисунку 2 представлено динаміку величини та частки податку на прибуток підприємств у структурі податкових надходжень Державного бюджету України в 2018–2024 роках.

В цілому, протягом 2018–2024 років спостерігається поступове зростання надходжень податку на прибуток підприємств, за винятком 2022 року, коли через повномасштабне вторгнення стрімке зниження подат-

Рис. 2. Динаміка величини та частки податку на прибуток підприємств у структурі податкових надходжень Державного бюджету України в 2018–2024 роках

Джерело: складено автором за даними [1]

кових надходжень. Найбільший приріст надходжень податку зафіксовано в 2024 році – 207,03 млрд грн, що на 41,8% більше, ніж у 2023 році. Частка податку на прибуток у структурі податкових надходжень Державного бюджету України в 2018–2023 роках зафіксована в межах 11,95–13,39%. Найменша частка зафіксована у 2023 році (11,95%), що може бути наслідком зміни структури податкових надходжень, а в 2024 році частка різко зросла до 15,58%. Не дивлячись на воєнний стан в Україні з 2022 року, загальною є позитивна динаміка обсягу та частки надходжень податку на прибуток підприємств. На фоні зниження ділової активності, релокації підприємств внаслідок активних бойових дій, наближення лінії фронту, внаслідок підвищення ставок податку та внесення змін до Податкового кодексу України з метою посилення контролю за платниками податку Кабінету Міністрів України довелося відновити фіскальне значення податку.

В таблиці 1 представлено структуру податку на прибуток підприємств в структурі надходжень Зведеного бюджету України в 2018–2024 роках.

Протягом 2018–2024 років в структурі надходжень податку на прибуток підприємств найвищу частку забезпечили податок на прибуток підприємств, який сплачують інші платники (від 62,3% в 2018 році до 39,8% в

2024 році), податок на прибуток банківських організацій, включаючи філіали аналогічних організацій, розташованих на території України (від 2,2% в 2018 році до 33,2% в 2024 році) та податок на прибуток підприємств і організацій, що перебувають у державній власності (від 18,0% в 2018 році до 9,6% в 2024 році). В цілому, протягом 2018–2024 років динаміка податку на прибуток підприємств, що сплачується з різних об'єктів оподаткування є неоднорідною та свідчить про зниження ролі та фіскального значення та стрімке зростання фіскального значення інших складових прибуткового оподаткування в Україні.

На рисунку 3 представлено динаміку величини та частки податку на прибуток підприємств у структурі податкових надходжень місцевих бюджетів України в 2018–2024 роках.

Надходження податку на прибуток підприємств до місцевих бюджетів як в абсолютному, так і відносному значенні демонструють, переважно, позитивну динаміку. Зниження частки та розміру надходжень відбулося в 2022 році, (порівняно з 2021 роком на 3,7%), що зумовлено, в першу чергу, повномасштабним вторгненням. В 2023 році надходження податку демонстрували тенденцію до зростання, а в 2024 році частку податку на прибуток підприємств у податкових надходженнях місцевих бюджетів становила найвищу протя-

Таблиця 1

**Структура податку на прибуток підприємств в 2018–2024 роках
(в структурі надходжень Зведеного бюджету України), %**

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Податок на прибуток підприємств, %, в тому числі	100	100	100	100	100	100	100
Податок на прибуток підприємств і організацій, що перебувають у державній власності, %	18,005	17,305	18,367	4,084	6,068	6,005	9,591
Податок на прибуток підприємств, створених за участю іноземних інвесторів, %	10,763	13,045	12,245	12,738	13,560	13,475	8,295
Податок на прибуток іноземних юридичних осіб, %	5,296	4,382	6,838	6,940	3,877	2,754	3,400
Податок на прибуток банківських організацій, включаючи філіали аналогічних організацій, розташованих на території України, %	2,234	5,185	6,518	5,062	9,530	8,892	33,243
Податок на прибуток страхових організацій, включаючи філіали аналогічних організацій, розташованих на території України, %	1,038	1,133	1,386	1,007	1,571	1,185	0,788
Податок на прибуток підприємств, який сплачують інші платники, %	62,221	58,479	54,070	69,654	64,782	63,622	39,800
Податок на прибуток фінансових установ, включаючи філіали аналогічних організацій, розташованих на території України, за винятком страхових організацій, %	0,238	0,348	0,500	0,480	0,521	0,678	0,501
Податок на дохід, який сплачують суб'єкти, що здійснюють діяльність з випуску та проведення лотерей, %	0,080	0,075	0,048	0,035	0,023	0,027	0,032
* Податок на дохід, отриманий від букмекерської діяльності та азартних ігор (у тому числі казино), %	–	–	–	–	–	0,068	3,014

Джерело: складено автором за даними [1]

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

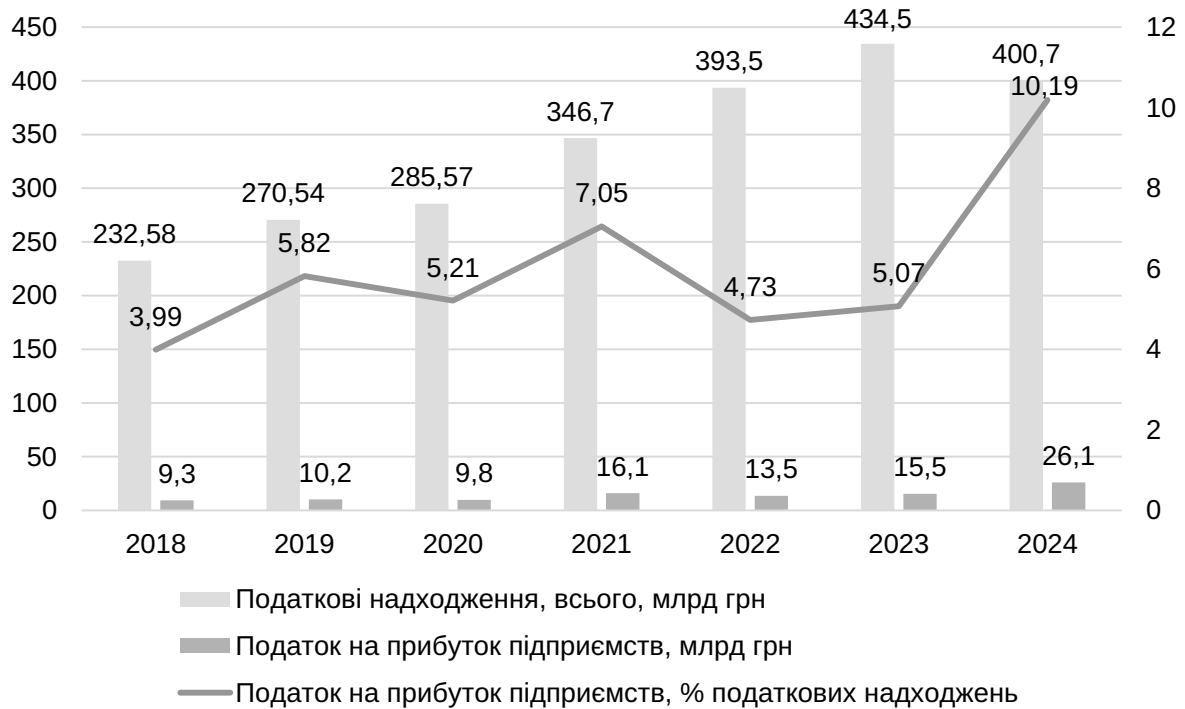
гом 2018–2024 роки частку – 10,2%. Динаміка абсолютних показників надходжень податку до місцевих бюджетів також є позитивною.

В таблиці 2 представлено частку надходжень податку на прибуток підприємств у структурі податкових надходжень місцевих бюджетів в 2018–2024 роках, % податкових надходжень до місцевих бюджетів.

Отже, Дніпропетровська, Львівська, Одеська, Харківська, Полтавська області протягом досліджуваного періоду демонструють позитивну динаміку надходжень податку на прибуток підприємств в структурі податкових надходжень місцевих бюджетів. Протягом періоду 2022–2024 роки у Львівській області на рівні +41,5%, Одеській області – +69,3%, Рівненській області – +59,7%, Черкаській області – +12,7%, Київській області – +6,4%

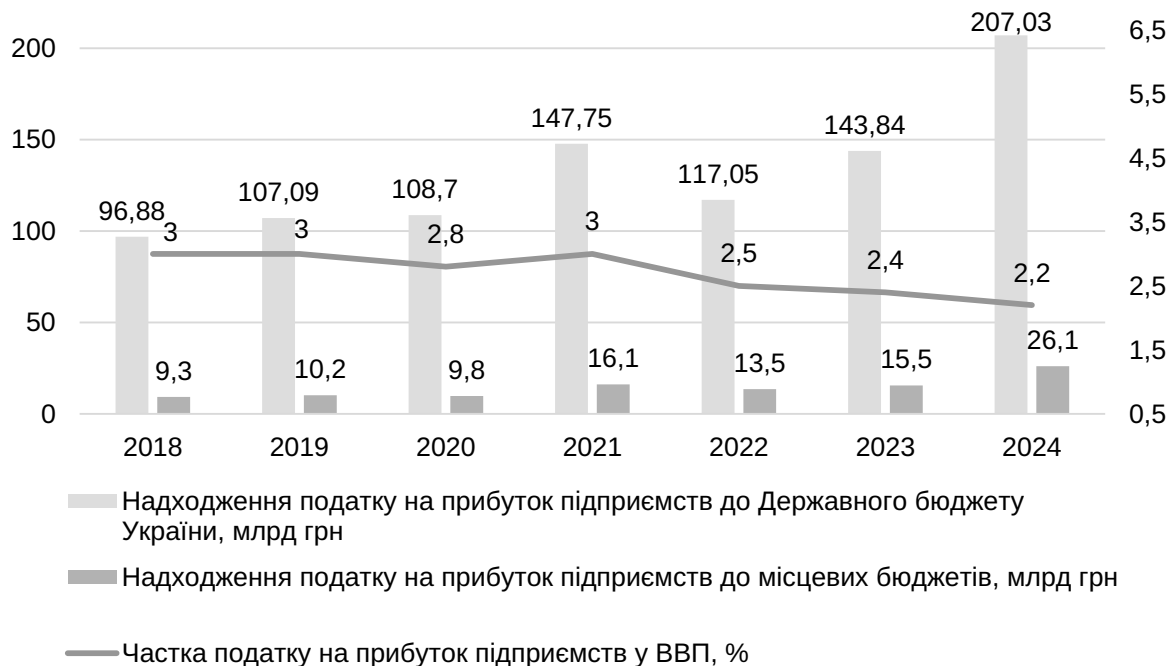
зафіксовано зростання частки надходжень податку на прибуток підприємств

Різкі коливання у східних регіонах, таких як Луганська, Донецька та Херсонська області, зумовлені військовими діями, що обмежують бізнес-активність. Зниження обсягів надходжень у промислових регіонах, як-от Запорізька та Дніпропетровська області, через економічні виклики та релокацію підприємств. Загальне зростання в західних регіонах спричинене релокацією бізнесу та збільшенням інвестицій у ці області. Західні регіони продемонстрували найбільше зростання завдяки стабільнішій економічній ситуації та внутрішній міграції бізнесу. Зниження рівня надходжень податку на прибуток підприємств у східних і південних регіонах України пояснюється впливом бойових

Рис. 3. Динаміка величини та частки податку на прибуток підприємств у структурі податкових надходжень місцевих бюджетів України в 2018–2024 роках

Джерело: складено автором за даними [1]

Рис. 4. Надходження податку на прибуток підприємств до державного та місцевих бюджетів України та його частка у структурі ВВП в 2018–2024 роках

Джерело: складено автором за даними [1]

дій. Регіони, що є великими промисловими та транспортними центрами, як Львівська, Одеська та Полтавська, показали відносну стійкість. В цілому, частка податку на прибу-

ток підприємств демонструє нестабільність у більшості регіонів України, що пов'язано з економічними коливаннями, насамперед внаслідок повномасштабного вторгнення, та

Таблиця 2

**Частка надходжень податку на прибуток підприємств
у структурі податкових надходжень місцевих бюджетів в 2018–2024 роках,
% податкових надходжень до місцевих бюджетів**

Область	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Чернігівська	0,98	0,77	1,17	1,1	0,94	0,97	1,4
Чернівецька	0,85	0,78	0,75	0,85	0,79	0,9	1,26
Черкаська	1,39	1,07	1,16	1,17	1,37	1,45	1,64
Хмельницька	0,98	0,82	1,02	1,12	0,66	0,78	1,05
Херсонська	1,01	1,45	1,17	1,62	0,28	0,62	0,61
Харківська	1,53	1,7	1,48	1,36	1,01	1,23	1,9
Тернопільська	0,92	0,84	1,11	1,6	1,06	1,18	1,31
Сумська	1,41	1,64	1,25	1,48	1,13	1,13	1,52
Рівненська	1,08	1,01	1,01	1,15	0,86	1,32	1,51
Полтавська	2,67	3,39	2,74	5,48	3,9	2,16	2,88
Одеська	1,83	1,76	1,71	1,64	1,7	1,82	3,21
Миколаївська	1,43	1,93	1,57	1,21	0,68	0,53	0,94
Київ	11,74	11,6	11,15	11,42	13,09	13,16	20,65
Львівська	1,86	1,9	1,73	2,2	2,2	2,36	3,47
Луганська	1,5	1,21	1,04	0,85	0,34	0,22	0,06
Кіровоградська	0,73	0,77	0,85	1,01	0,86	1,12	1,43
Київська	2,08	2,35	2,22	0,25	1,8	2,48	2,83
Івано-Франківська	0,98	1,06	1,34	2,03	1,26	1,16	1,73
Запорізька	4,02	2,7	2,75	4,32	2,58	1,99	2,11
Закарпатська	0,86	0,89	0,94	1,41	0,89	0,94	3,04
Житомирська	1,14	1,24	1,07	1,12	0,93	0,96	1,14
Донецька	5,12	2,04	1,52	6,16	2,69	3,09	3,7
Дніпропетровська	7,02	5,93	4,37	10,4	3,05	2,96	3,64
Волинська область	1,39	1,34	1,38	1,61	1,64	1,83	2,74
Вінницька область	1,25	1,53	1,45	1,12	1,01	1,34	1,68

Джерело: складено автором за даними [1]

впливом зовнішніх чинників. В окремих регіонах відзначається суттєве зростання частки податку до місцевих бюджетів, що свідчить про позитивну динаміку розвитку підприємництва та пожвавлення економічної діяльності [15]. Регіони зі стабільно позитивною динамікою: Київська область: з 11,74% у 2018 до 20,65% у 2024, Одеська область: з 1,83% у 2018 до 3,21% у 2024, Львівська область: з 1,86% у 2018 до 3,47% у 2024. Закарпатська область: з 0,86% у 2018 до 3,04% у 2024. Регіони зі стабільно негативною динамікою: Луганська область: з 1,5% у 2018 до 0,06% у 2024, Миколаївська область: з 1,43% у 2018 до 0,94% у 2024, Херсонська область:

1,01% у 2018 до 0,61% у 2024. В середньому, найвищою в 2018–2024 роках є частка податку на прибуток підприємств в структурі податкових надходжень Дніпропетровської області (5,34%), Запорізької області (2,92%), Полтавської області (3,32%) та міста Київ (13,26%). Найнижча частка податку на прибуток підприємств протягом 2019–2024 років зафіксовано в Чернівецькій області (0,88%), Хмельницькій області (0,92%), Кіровоградській області (0,97%).

На рисунку 4 представлено динаміку надходжень податку на прибуток підприємств, а також частку податку у структурі валового внутрішнього продукту України.

Дані рисунку свідчать зниження частки податку на прибуток підприємств у структурі валового внутрішнього продукту України. Починаючи з 2022 року до 2024 року частка податку, порівняно з 2018 роком знизилася майже на 30%. Зниження частки надходжень у структурі валового внутрішнього продукту відбувається на фоні зростання його абсолютних значень як до державного, так і до місцевих бюджетів.

Національна стратегія доходів України до 2030 року [16] визначає ключові напрями реформування податкової системи, зокрема щодо податку на прибуток підприємств. Основні завдання уряду в цьому контексті включають:

1. Узгодження правил оподаткування з законодавством ЄС: Передбачається впровадження мінімальної ставки оподаткування на рівні 15%, що відповідає європейським стандартам.

2. Дотримання глобальних ініціатив G20/BEPS: Планується реалізація заходів, спрямованих на боротьбу з розмиванням податкової бази та переміщенням прибутків, зокрема щодо правил трансфертного ціноутворення.

3. Перегляд та уніфікація пільгових режимів: Метою є оптимізація існуючих податкових пільг для підвищення їх ефективності та справедливості в оподаткуванні підприємств.

4. Раціоналізація режимів інвестиційного стимулювання: Планується перегляд чинних механізмів стимулювання інвестицій у межах податку на прибуток підприємств та розробка нового підходу, що базується на витратах.

Ці заходи спрямовані на гармонізацію податкової системи України з міжнародними стандартами, підвищення прозорості та ефективності оподаткування, а також створення

сприятливих умов для розвитку бізнесу та залучення інвестицій.

Висновки. Реформування системи прибуткового оподаткування юридичних осіб в Україні не принесло позитивних результатів в частині активізації діяльності підприємств, а зниження ставок податку (наприклад, стандартна ставка податку змінювалася наступним чином: 1992 рік – 30%, 2004 рік – 25%, 2015 рік – 18%) виявилось недостатніми для посилення стимулюючого впливу на зростання економічної активності суб'єктів господарювання, на виведення із тіні господарської діяльності (за даними Міністерства економіки України рівень тіньової економіки з 2015 року (38%) до 2021 року знизився несуттєво – до 31%). Також в Україні продовжують застосовуватися неефективні податкові пільги з податку на прибуток (всього в 2022 році діяло 69 пільг з податку на прибуток підприємств, пільг зі сплати ПДВ – 120, зі сплати акцизного податку – 35), які не виконують своїх функцій, а навпаки пільгами досить часто платники зловживають, що призводить до суттєвих втрат надходжень до бюджетів (наприклад, за результатами зведених звітів ДПС «Про податкові пільги, що є втратами доходів бюджету» обсяг втрат державного бюджету від використання платниками податкових пільг за 2022 рік склав 76,3 млрд гривень. З них пільги з податку на прибуток підприємств призвели до недоотримання надходжень на суму 1,2 млрд грн). Попри втрати значних обсягів надходжень бюджетів через застосування пільг, відповідний вплив податку на діяльність суб'єктів господарювання повною мірою не реалізований, а вітчизняний механізм оподаткування прибутку не стимулює у необхідних країні напрямках розширене відтворення та економічне зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Open Budget: Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/?month=11&year=2024&budgetType=CONSOLIDATED>
2. Chugunov I. Financial and Budgetary Policy as a Component of the Resilience of State Finances and Socio-Economic Development of the Country. *Demography and Social Economy*. 2024. № 4 (58). P.113–127.
3. Канєва Т., Стаднік О. Фіскальна політика як інструмент регулювання економіки. *Економіка та суспільство*. 2023. № 57. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3142>
4. Сідельникова Л. Поведінкові чинники реалізації парадигми прямого оподаткування в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023 № 54. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2806>
5. Козарезенко Л. Детермінанти реалізації принципів «зеленого» бюджетування. *Економічний вісник університету*. 2023. № 56. С. 174–182.
6. Нікітішин А., Чернега В. Податок на прибуток підприємств як джерело доходів бюджету. *Modern engineering and innovative technologies*. 2023. № 27–02. С. 97–100.

7. Хорошилова І. О. Роль податку на прибуток підприємств в формуванні бюджету країни. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2021. № 2. С. 196–204.
8. Болдовська К., Костенко Ю., Хорошилова І. Теоретичні аспекти податку на прибуток підприємств як облікової категорії. *Економіка та суспільство*. 2021. № 33. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/882>
9. Параниця Н. В., Таращенко В. А., Карева О. В. Факторний аналіз надходжень податку на прибуток у регіональний бюджет. *Економіка та держава*. 2020. № 11. С. 92–95.
10. Коровій В. В. Податкові надходження як складова доходів місцевих бюджетів. *Бізнес Інформ*. 2020. № 3 (506). С. 328–336.
11. Проект Закону України про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/44809>
12. Портал «Укрінформ». Проект державного бюджету–2025: основні характеристики та стратегічні пріоритети. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3909293-proekt-derzavnogo-budzetu2025-osnovni-harakteristiki-ta-strategichni-prioriteti.html>
13. Про Державний бюджет України на 2024 рік. Закон України від 09.11.2023 № 3460-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#Text>
14. Про Державний бюджет України на 2025 рік. Закон України від 19.11.2024 № 4059-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4059-20#Text>
15. Портал «Децентралізація». Аналіз місцевих бюджетів за січень–квітень 2024 року. URL: <https://decentralization.ua/news/18256>
16. Про схвалення Національної стратегії доходів до 2030 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2023 № 1218-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1218-2023-%D1%80#Text>

REFERENCES:

1. Open Budget: Web portal for citizens (2024). State budget revenues. Available at: <https://openbudget.gov.ua/?month=11&year=2024&budgetType=CONSOLIDATED>
2. Chugunov I. (2024). Financial and Budgetary Policy as a Component of the Resilience of State Finances and Socio-Economic Development of the Country. *Demography and Social Economy*, no 4 (58), pp. 113–127.
3. Kaneva T., Stadnik O. (2023). Fiskalna polityka yak instrument rehulivannia ekonomiky [Fiscal policy as a tool for regulating the economy]. *Economy and Society*, no. 57. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3142>
4. Sidelnykova L. (2023). Povedinkovi chynnyky realizatsii paradyhmy priamoho opodatkuвання v umovakh voiennoho stanu [Behavioral factors of the implementation of the paradigm of direct taxation in the conditions of martial law]. *Economy and Society*. no. 54. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2806>
5. Kozarezenko L. (2023). Determinanty realizatsii pryntsyviv «zelenoho» biudzhetuвання [Determinants of implementing the principles of "green" budgeting]. *Economic Bulletin of the University*, no. 56, pp. 174–182.
6. Nikitishyn A., Cherniha V. (2023). Podatok na prybutok pidpriemstv yak dzherelo dokhodiv biudzhetu [Enterprise income tax as a source of budget revenues. Modern engineering and innovative technologies]. *Modern Engineering and Innovative Technologies*, no. 27 (02), pp. 97–100.
7. Khoroshylova I. O. (2021). Rol podatku na prybutok pidpriemstv v formuvanni biudzhetu krainy [The role of corporate income tax in the formation of the country's budget]. *Problems and Prospects of Entrepreneurship Development*, no. 2, pp. 196–204.
8. Boldovska K., Kostenko Yu., Khoroshylova I. (2021). Teoretychni aspekty podatku na prybutok pidpriemstv yak oblikovoi katehorii [Theoretical aspects of corporate income tax as an accounting category]. *Economy and Society*, no. 33. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/882>
9. Paranytsia N. V., Tarashchenko V. A., Kareva O. V. (2020). Faktornyi analiz nadkhodzen podatku na prybutok u rehionalnyi biudzhethet [Factor analysis of income tax revenues to the regional budget]. *Economy and the State*, no. 11, pp. 92–95.
10. Korovii V. V. (2020). Podatkovi nadkhodzhennia yak skladova dokhodiv mistsevykh biudzhethetiv [Tax revenues as a component of local budget revenues]. *Business Inform*, no. 3 (506), pp. 328–336.
11. The official website of the Parliament of Ukraine (2025). Draft of the Law of Ukraine on Amendments to the Tax Code of Ukraine on Special Features of Taxation during Martial Law. Available at: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/44809>

12. The official website of the “Ukrinform” (2025). The project of the state budget–2025: main characteristics and strategic priorities. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3909293-proekt-derzavnogo-budzetu2025-osnovni-harakteristiki-ta-strategichni-prioriteti.html>

13. The official website of the Parliament of Ukraine (2025). About the State Budget of Ukraine for 2024. Law of Ukraine dated November 9, 2023 No. 3460-IX. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#Text>

14. The official website of the Parliament of Ukraine (2025). About the State Budget of Ukraine for 2025. Law of Ukraine dated November 19, 2024 No. 4059-IX. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4059-20#Text>

15. The official website of the “Decentralization”. Analysis of local budgets for January-April 2024. Available at: <https://decentralization.ua/news/18256>

16. The official website of the Parliament of Ukraine (2025). On the approval of the National Income Strategy until 2030. Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 12.27.2023 No. 1218. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1218-2023-%D1%80#Text>